

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА
КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Отич О.М
Навчальна дисципліна	Сучасні теорії глибинної психології
Офіційна назва освітньої програми	«Практична психологія»
Рівень вищої освіти	перший бакалаврський
Галузь знань	05 «Соціальні і поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Головною метою вивчення дисципліни є ознайомлення студентів з основними теоріями сучасної глибинної психології, забезпечення розуміння студентами феномену несвідомого та сутності методів психологічної роботи з ним.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	Загальні компетентності ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. СК11. Здатність до особистісного та професійного

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ**Змістовий модуль 1. Предмет та основні положення глибинної психології****Тема 1. Вступ до предмету**

Предмет психоаналізу. Свідоме. Проблема несвідомого. Підпорогове сприйняття. Символічна продукція несвідомого. Роль культури. Творчість. Соціалізація і несвідоме. Амбівалентність особистості. Історичний контекст. Консервативність і розвиток. Політична культура і несвідоме. Мотивація і свідомість. Афективна толерантність. Перенос, контрперенос і опір. Основні напрями глибинної психології. Елітарність психоаналізу. Значення проєкції в розпізнаванні несвідомого.

Тема 2. Класичний психоаналіз та аналітична психологія

Топографічна модель особистості. Структурна модель психіки. Потяги до життя і до смерті. Проблема агресивності та гіперсексуальності. Принцип задоволення. Его і психологічний захист. Генеза неврозу. Клінічні аспекти психоаналізу. Соціальний психоаналіз. Групова динаміка і психоаналіз. Культуральний психоаналіз. Критика культури. Принципи прикладного психоаналізу. Методи дослідження несвідомих думок. Техніки роботи з опором. Техніки роботи з переносом. Метод катарсису. Метод вільних асоціацій. Тривога: моральна, невротична, об'єктивна. Функція тривоги. Свідоме і несвідоме у аналітичній психології. Архетипи. Генеза неврозу у аналітичній психології. Комплекс. Синхронія за К.Г.Юнгом. Типологія характерів за Юнгом. Мана-особистість. Трікстер. Аніма та анімус. Самість. Трансформація у аналітичній психології

Змістовий модуль 2. Технологія психодіагностичного обстеження**Тема 3. Неофрейдизм**

Теорія волі і теорія травми Отто Ранка. Вклад Карла Абрахама. Тілесно орієнтований психоаналіз В.Райха. Поняття оргонної енергії. Панцир характеру. Індивідуальна психотерапія А.Адлера. Розвиток соціального інтересу. Поняття «Чоловічий протест». Види компенсацій. Прагнення до влади і комплекс неповноцінності. Життєвий стиль. Порядок народження дітей та його вплив на психологічні особливості розвитку особистості. Ідеї Емми Юнг та Сабіни Шпільрейн.

Тема 4. Характерологічний аналіз К.Хорні. Лаканівський психоаналіз

Его-психологія А.Фройд. Дитячі захисні механізми за А.Фройд. Дитяча сексуальність. Характерологічний аналіз К.Хорні. Невротичні симптоми за К. Хорні. Компоненти психоаналізу за К. Хорні. Психологія статі у роботах К. Хорні. Комплекс маскулітності. Вимоги до клієнта у характерологічному аналізі. Взаємозв'язок характерологічного аналізу з культурою та наукою. Генеза неврозу у характерологічному аналізі. Поняття базальної тривоги. Її причини. Невротичні потреби. Типи характеру. Категорія «реального» в роботах Лакана. Тривога людини. Фантазми. Травма. Стадія дзеркала як формотворчий чинник Я.

Тема 5. Соціальний психоаналіз

Сутність гуманістичного психоаналізу Е. Фромма. Механізми втечі від свободи. Типи непродуктивних орієнтацій особистості. Потреби особистості. Суть теорії міжособистісних стосунків. Провідні потреби у теорії міжособистісних стосунків Г. Саллівана. Техніка теорії інтерпсональних відносин Генеза неврозу у гуманістичному психоаналізі Е. Фромма та у інтерпсональній психотерапії Г. Саллівана.

Тема 6. Новітні ідеї психоаналізу

Психологія самості Х.Кохута. Ідеї О.Кернберга. Дослідження Д.Штерна. Теорія М.Малер. Поділ та індивідуація. Ідеї О.Шпіца. Погляди на дитинство Сюзен Айзекс. Жіночість як маскарад Джоан Ріввер. Нозологія чоловічої гомосексуальності Ш. Ференці

Змістовий модуль 3. Теорії об'єктних стосунків і прихильності

Тема 7. Теорії об'єктних відносин

Теорія М. Кляйн. Сеттинг у ігровій психоаналітичній терапії. Роль гри. Дослідження задрості. Параноїдно-шизоїдна і депресивна позиції. Проективна ідентифікація. Репарація. Внутрішні об'єкти. Проективний характер відносин дитини з матір'ю В.Біона. Генезис тривожності Р.Спітца. Три стадії розвитку об'єктних відносин Р. Фейрберна. Розвиток теорії об'єктних відношень у практиці Д. Вінікотта. Достатньо хороша мати.

Тема 8. Теорії прихильності

Поняття прихильності. Теорія прихильності Дж.Боулбі. Базова довіра до інших. Фази протесту, відчаю та відторгнення. Сепараційна тривога. Процедура «Некзноїмої ситуації». Типи прив'язаності. Компоненти досвіду за П. Криттенден. Стратегії підтримки доступності прив'язаності. Реактивний розлад прихильності (МКХ – 10, DSM – IV).

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Форми поточного та підсумкового контролю

При проведенні поточного контролю використовуються наступні форми: перевірка конспекту лекцій, опитування, оцінювання виступів студентів та їхньої участі у дискусії.

Формою підсумкового контролю є залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.

Підсумкові бали = Загальна кількість балів, які набрані на занятті + Кількість балів за модульний контроль

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 - 100	Відмінно (зараховано)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре (зараховано)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі

			навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно (зараховано)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21 – 59	Незадовільно (не зараховано)	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінена числом балів, близьким до мінімального, при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1 – 20		F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Адлер А. Понять природу человека. СПб.: Гуманитарное агентство «Академический проект», 1997. – 251 с.

2. Боулби Дж. Привязанность. М.: Гардарики, 2003. 480 с.
3. Винникотт Д. Разговор с родителями. М.: Независимая фирма "Класс", 1995. 112 с.
4. Гринсон Ральф Техника и практика психоанализа М. Когито-Центр, 2010, 480 с.
5. Жижек Славой. Як читати Лакана. Київ: Комубук, 2019. 168 с.
6. Зеленский В.В. Аналитическая психология. Словарь. СПб., 1996. 324 с.
7. Зборовська Н.В. Психоаналіз і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003. 340 с.
8. Маац Ханс-Йоахим. Комплекс Лилит. Темная сторона материнства. М.: Когито-Центр, 2017. 195 с.
9. Мак-Вильямс Нэнси Психоаналитическая диагностика: понимание структуры личности в клиническом процессе М.: Класс, 2016. 592 с.
10. Калина Н.Ф. Основы психоанализа. М: "Рефл-бук", К.: "Ваклер". 2001. 352с.
11. Кернберг Отто Тяжелые личностные расстройства М.: Класс, 200. 464 с.
12. Лакан Ж. Инстанция буквы, или судьба разума после Фрейда. М., 1997. 184 с.
13. Лакан Ж. Функция и поле речи и языка в психоанализе. М.: Гнозис, 1995. 192 с.
14. Левчук Л. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика. Київ: Либідь, 2002. 250 с.
15. Томе Гельмут, Кехеле Горст. Психоаналітична терапія. Теорія і практика. Том 1. Теорія. Львів: Літопис, 2021. 720 с.
16. Хорни Карен. Невротическая личность нашего времени. Новые пути в психоанализе. СПб.: Питер, 2016. -304 с.
17. Ференци Ш. Теория и практика психоанализа. М.: Университетская книга, ПЕР СЭ, 2000. — 320 с.
18. Фрейд А. Психология «Я» и защитные механизмы. – М.: Педагогика – Пресс, 1993. – 140 с.
19. Юнг Карл Густав. Символы трансформации. М.: Академический Проект, 2016. 532 с.
20. Этчгоен Р. Горацио Основы психоаналитической техники М.: Когито-Центр, 2020. 1010 с.

Додаткова:

1. Барбара Ханна Символизм животных. Castalia, 2016. 352 с.
2. Боулби Дж. Создание и разрушение эмоциональных связей. М.: Академический проект, 2006. 240 с.
3. Голдсмит Гари Клинические и исторические аспекты психоанализа. Когито-Центр, 2015. 263 с.
4. Кэмпбелл Джозеф. Роман о Граале: магия и тайна мифа о короле Артуре. СПб.: Питер, 2016. 304 с.
5. Леонард Л. Эмоциональная женская травма. Исцеление детской травмы, полученной дочерью в отношениях с отцом. М.: Класс, 2013, 224.
6. Лох Вольфганг Основы психоаналитической теории. М.: Когито-центр, 2007. 160 с.
7. Мак-Вильямс Нэнси Формулирование психоаналитического случая 2015. М.: Класс, 328 с.
8. Овчаренко В.И. Психоаналитический глоссарий. Мн.: Вышэйшая школа, 1994. 307 с.
9. Райх В. Функция оргазма. Основные сексуально-экономические проблемы биологической энергии. СПб. М.: «Университетская книга» АСТ, 1997. 303 с.
10. Фрейд З. Психология бессознательного. М.: Просвещение, 1990. 448 с.
11. Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, 1990. 272 с.
12. Холман Гарет, Кантер Джонатан У., Цай Мавис, Коленберг Роберт Дж. Функциональная аналитическая психотерапия. Практическое руководство для клинических психологов. Вильямс, 2021. 368 с.
13. Хорни Карен. Новые пути в психоанализе. Академический Проект, 2011. 252 С.
14. Шарф Д.Э., Шарфф Дж.С. Основы теории объектных отношений. М. Когито-Центр,

2009. 304 с.

15. Шарфф Дэвид Е. Сексуальные отношения. Секс и семья с точки зрения теории объектных отношений. Когито-Центр, 2008. 304 с.
16. Эра контрпереноса. Антология психоаналитических исследований (1949-1999 гг.), Издавництво книг Издавництво Ростислава Бурлаки, 2021. 508 с.
17. Элизаров О.Н. Концепции та методы психологической помощи: А. Адлер, К. Хорни, К.Г. Юнг, Р. Ассаджиоли: Учебное пособие. М.: Ось 89, 2004. 160 с.
18. Эстес Кларисса Пинкола Книга Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях София 448 с.
19. Юнг К.Г. Аналитическая психология. СПб.: МЦНК и Т «Кентавр», Институт Личности, ИЧП «Палантур», 1994. 132.
20. Яценко Т.С. Основы глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навч. посіб. К.: Вища шк., 2006. 382 с.

Інформаційні ресурси

<https://vocabulary.ru/termin-i> - Психологічна енциклопедія

<https://melanie-klein-trust.org.uk/ru/theory/> - Теорія М.Кляйн

<https://www.koob.ru/klein/> - онлайн бібліотека

<https://psychoanalysis.org.uk/archive/view-archive-collections-0> - архів британського психоаналітичного товариства

<https://psychoanalysis.by/2018/11/21/womanliness-as-a-masquerade/> - Дж.Рів'єск «Жіночість як маскарад»

https://www.psychol-ok.ru/lib/ferenczi/tipp/tipp_10.html - Ференци Ш. «Теория и практика психоанализа»

https://www.psychoanalytikerinnen.de/australien_biografien.html - біографічний словник жінок-психоаналітиків (німецькою)